

SECTION 3. WORLD CULTURE AND INTERNATIONAL CULTURAL RELATIONS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-667-6-8>

NATION BRANDING THROUGH THE LENS OF CULTURAL COMMUNICATION: CHALLENGES AND PROSPECTS

БРЕНД ДЕРЖАВИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ivashchuk A. A.

*PhD in Social Communication,
Associate Professor,
Kyiv, Ukraine*

Іващук А. А.

*кандидат наук із соціальних
комунікацій, доцент
м. Київ, Україна*

Значення культурної складової в розвитку країни складно переоцінити. Зараз про Україну знають у всьому світі, але, на жаль, до культурної ідентичності і розуміння – ще потрібно пройти довгий шлях. Саме культура має надзвичайно потужний дипломатичний і комунікаційний потенціал, аби зміцнювати суб'єктний голос України у світі, заповнювати інформаційні прогалини і транслювати світові той унікальний досвід, який сьогодні проживає українське суспільство. Адже сьогодні мистецьки проекти України створюються у жорстких реаліях війни.

Культура сприяє розвитку індивідуальності, дає можливість людині зрозуміти своє місце у світі, впливає на її взаємодію з іншими людьми та навколишнім середовищем. Через культуру ми можемо:

- зрозуміти історію, мову, звичаї та цінності того чи іншого народу;
- сформувати естетичний смак, переосмислити реальність;
- мати інструмент протесту або зміни соціальних і політичних структур;
- краще зрозуміти історію та традиції, а традиції служать своєрідним містком між поколіннями, зберігаючи зв'язок з минулим;
- транслювати процес культурного обміну, що стимулює розвиток міжкультурного розуміння та толерантності [1].

Важливим аспектом для будь-якої держави є чітко сформована національна ідентичність. У Енциклопедії сучасної України зазначається, що «національна ідентичність це – ототожнення себе

з національною спільнотою на основі стійкого емоційного зв'язку, що виникає у результаті сформованої системи уявлень щодо традицій, культури, мови, політики, а також прийняття групових норм і цінностей. Головним ідентитетом національної ідентичності є національна свідомість. За змістом національна ідентичність – сфера ідей, цінностей і смислів культури, сприйнятих й артикульованих більшістю громадян країни. Вона має власні засади в конструюванні індивідом своєї totoжності. Вибір національної ідентичності обумовлений політичними, економічними, соціальними й історичними чинниками, що робить її рухомою. Процес формування національної ідентичності має 3 складові: прийняття специфічних елементів, що утворюють колективну національну ідентичність, розвиток орієнтації нації як такої; самовизначення себе як члена цієї нації [6].

Як бачимо, важливість національної ідентичності у формуванні держави є надзвичайно великою. Після Першої Світової війни Україна опинилася під безпосереднім агресивним впливом Радянського Союзу, що спричинило величезні зміни у структурі мислення і в формуванні національної ідентичності та поняття приналежності до конкретної нації в умовах проживання в мультикультурному суспільстві та постійного нав'язування поняття «братських народів». Національна свідомість, в свою чергу, з моменту свого народження стає важливим фактором існування та подальшого розвитку нації. Вона є не лише об'єктивною детермінантою реальності людини, а й зв'язком, що ґрунтується на розумінні важливості етнічної спільності, прихильності до своєї культури, мови, територій, формування ставлення до людей інших націй та почуття національної гордості.

Росія дуже добре усвідомлює важливість культурної пропаганди у міжнародному просторі. В указі президента РФ окреслено важливу роль російської культури у зовнішній політиці. В Українському законодавстві теж є Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» п. 2 ст. 11: основні засади зовнішньої політики України: утвердження провідного місця України у системі міжнародних відносин, зміцнення міжнародного авторитету держави; використання міжнародного потенціалу для утвердження і розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, її сталого економічного розвитку; підтримка інтеграції України у світовий інформаційний простір; створення сприятливих зовнішньополітичних умов для розвитку української нації, її економічного потенціалу, історичної свідомості, національної гідності українців, а також етнічної, культурної, мовної, релігійної самобутності громадян України усіх національностей» [3].

Україна довгий час асоціювалася у світі, як частина Росії. Адже багато років Росія наполегливо намагалася привласнити собі всі досягнення українських науковців, митців, винахідників.

Трагічна історія групи розробки нового правопису української мови, затвердженого у 1928 році, підтверджує бажання Росії знищити і викоринити усе, що могло би свідчити про ідентифікацію українців, як окремої нації. Отже, правопис затвердили у 1928 році, а влітку 1929 починаються арешти. Першим арештували Сергія Єфремова, котрий керував роботою Української академії наук. Далі одного за іншим арештовують усіх членів комісії а їх було двадцять шість. Деякі з них гинуть у засланні, хтось вкорочує собі життя самогубством (Микола Скрипник, Микола Хвильовий), когось страчують (Олексу Синявського, Майка Йогансена, Володимира Коряка, Андрія Річицького, Сергія Пилипенка). Тим, кому вдалося вийти після арешту живими, все одно було практично неможливо повернутися до наукової діяльності. Тільки один з членів комісії Микола Грунський дивом помирає своєю смертю в Києві [5].

Як писала Алла Горська «Ось тут і покотилося: бандерівці, вороги, програма, організація. Нас до стінки: вигнали зі Спілки, заборонили давати роботу у видавництвах, у фонді, відберуть майстерні» [4].

З початком війни Росії проти України почали активно створюватися цікаві міжнародні проекти, які покликані популяризувати українську культуру. Наприклад, проект на польському мовнику TVP World: англomовне тревел-шоу Back to the Roots Авторка проекту – українська журналістка, колишня шеф-редакторка ELLE.UA Анна Лодигіна. Разом з польською командою вона подорожувала містами Європи аби розповісти про те, наскільки тісно культурно та ціннісно Україна пов'язана з Європою, а начебто причетність країни до "російського світу" – не що інше, як російська пропаганда.

У Back to the Roots вийшло декілька випусків про життя видатних українців, які мали вплив на європейську культуру. Зокрема, балет-майстера Паризької опери Сержа Ліфаря, художника-авангардиста Казимира Малевича, батька італійського кримінального роману Володимира Щербаненко, письменника Івана Франка, оперної співачки та племінниці Соломії Крушельницької – Іри Маланюк. Перший епізод шоу присвячений королеві Франції Анні Ярославні [2].

Сьогодні, незважаючи на активну і нищівну фазу війни Росії проти України, все більшого значення набуває культурна дипломатія в Україні. До популяризації культурних складових України долучаються структурні підрозділи Міністерства закордонних справ; закордонні дипломатичні установи України; національні та локальні інституції сфери культури, освіти і науки; громадські організації; центральні

органи виконавчої влади, місцеве самоврядування; діаспора й закордонні українці; бізнес; індивідуальні гравці; закордонні інститути й спільноти; медіа тощо.

Як приклад ефективності роботи Українського інституту, можна побачити у звіті, що протягом 2023 року через комунікаційні канали було реалізовано сім інформаційних кампаній щодо заходів Українського інституту: Culture Fights Back; «Місяць культурної дипломатії»; Ukrainian and Crimean Tatar Studies; «Листівки з України»; Share Your Light; інформаційну підтримку промокампанії фільму «Будинок зі скалок» про український дитячий притулок, що був номінований на премію «Оскар»; Genocide Speech Monitor про причини та наслідки Голодомору 1932–1933 років [7].

В Україні також проходять заходи, які покликані популяризувати культуру і мистецтво. Наприклад, у Києві пройшов 7 Міжнародний форум «Креативна Україна» – найбільша у Східній Європі платформа для обговорення державної політики у галузі культури та креативних індустрій. Метою цього заходу стала демонстрація того, як під час війни відбувається переосмислення і зароджується нова українська культура, що, безумовно, робить великий внесок у боротьбі України проти агресії Росії. Незважаючи на четвертий рік повномасштабного вторгнення Росії на територію України театри Києва збирають аншлаги, проводяться виставки, функціонують музеї, проводяться книжкові фестивалі. Вперше після повномасштабного вторгнення Ukrainian Fashion Week повернувся в Україну. Благодійною ініціативою всіх учасників заходу став збір грошей на обладнання для паліативного відділення ветеранів у Реабілітаційній клініці Святенко. А на подіум вийшли моделі – колишні військові, яка мають ампутації кінцівок, у наслідок отриманих поранень на війні.

Отже, очевидним є факт необхідності популяризації культури України не тільки на міжнародній арені, а й всередині країни. Адже ініціюючи проведення культурних, мистецьких, наукових заходів ми стимулюємо розвиток мистецтва, збільшуємо цікавість до культури, історії, науки. Що, безперечно, стимулює внутрішні процеси, а, отже і стає підґрунтям для народження цікавих проєктів для міжнародної аудиторії. Українському суспільству важливо продовжувати вибудовувати свою ідентичність, зокрема в діалозі з іншими культурами та спільнотами. Завданням культурних організацій на сьогодні є покращення впізнаваності та розуміння України на міжнародній арені, більша залученість України до міжнародних культурних проєктів, поширити знань про важливі історичні та культурні події України у світі, щоби провести червону лінію між культурою Росії та України. Адже культурна спадщина України величезна.

Література:

1. Leszczuk Elwira. Kulturowe podłoże konfliktów. Rynek – Społeczeństwo – Kultura., 2017. Numer 4(25) URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/364717.pdf> (Дата звернення: 10.02.2026).
2. Back to the Roots. Лордигіна Анна : веб-сайт. URL: <https://m.youtube.com/watch?pp=2AGLAZACAQ%3D%3D&d=n&v=HPH8yPcdYOg&t=139s> (Дата звернення: 10.02.2026).
3. Закон України про засади внутрішньої і зовнішньої політики. *Відомості Верховної Ради України*, 2010, № 40, ст. 527) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (Дата звернення: 10.02.2026).
4. Зарецький О., Алла Горська. Мисткиня у просторі тоталітаризму : монографія. Харків, 2023. 432 с.
5. Кузнєцова Є. Мова-меч. Як говорила радянська імперія. Харків, 2024. 376 с.
6. Стегній О. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-71062> (Дата звернення: 10.02.2026).
7. Український інститут. Річний звіт за 2023 URL: <https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/annual-report-2023-ukr.pdf> (11.02.2026).